

Research Paper

The impact of urban space and furniture on the psychological security of citizens of Ardabil city

Yousef Darvishi*¹, Fatemeh Darvishi ², Alireza Shafaiy³

1 Department of Geography and Urban Planning, Payam Noor University, Tehran, Iran.

2 Master's student in Psychology, Azad University, Ardabil, Iran.

3 Master of Science in Psychology, Payam Noor University, Tehran, Iran.

Keywords

City space, furniture, psychological, Ardabil.

ABSTRACT

Urban environments and street furniture play an important role in creating peace and mental well-being for citizens. This research examines the role and impact of urban furniture and spaces on the psychological comfort of citizens in the city of Ardabil. The research method is applied in terms of purpose and descriptive survey in nature, with data collection carried out through library research, fieldwork, and observation. The statistical population is the city of Ardabil, and due to its vastness, random sampling was used. The sample size was determined to be 287 people using Morgan's table, and accordingly, the questionnaire was distributed among this group. Data analysis was conducted both descriptively and inferentially using SPSS software and the one-sample T-test. The findings derived from the data analysis with SPSS and the T-test indicate that the results for the first, second, and third hypotheses yielded test statistics of ($t = 17.91$), ($t = 5.919$), and ($t = 28.366$), respectively. Therefore, all three hypotheses regarding the influence of urban furniture and space on the components of psychological comfort, mental health, and satisfaction of Ardabil's citizens were confirmed. This demonstrates that urban space has a reciprocal impact on mental well-being. The overall conclusion of the study highlights the effect of urban furniture on the mental and emotional state of Ardabil's citizens. Hence, it is recommended that city officials provide urban furniture designed in accordance with the psychological needs of the residents.

*Corresponding Author.

Email Addresses: phddarvishi@pnu.ac.ir.

Darvishi, F., Yousef, D. and shafaiy, A. (2025). The impact of urban space and furniture on the psychological security of citizens of Ardabil city. *Human Ecology*, 4(11), 1033-1043.

Doi: <https://doi.org/10.22034/he.2025.537692.1125>

تاثیر فضا و مبلمان شهری بر امنیت روانشناختی شهروندان شهر اردبیل

یوسف درویشی^{۱*}، فاطمه درویشی^۲، علیرضا شفائی^۳

۱ گروه علمی جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.ن.

۲ دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه آزاد، اردبیل، ایران.

۳ کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.ن.

واژگان کلیدی

فضای شهر،
مبلمان، روانشناختی، اردبیل.

چکیده

محیط و مبلمان شهری سهم مهمی در به وجود آوردن آرامش و سلامت روحی و ذهنی شهروندان دارد. پژوهش بررسی نقش و تاثیر مبلمان و فضاهای شهری بر آرامش روان شهروندان شهر اردبیل می باشد. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش ماهیت توصیفی - پیمایشی و روش جمع آوری داده ها از روش کتابخانه ای و میدانی و مشاهده ای می باشد. جامعه آماری شهر اردبیل می باشد که به علت گستردگی جامعه، نمونه گیری به روش روش تصادفی انجام گرفت. حجم نمونه با استفاده از روش جدول مورگان برابر با ۲۸۷ نفر تعیین شد و بنابراین پرسشنامه بین این گروه توزیع گردید. تجزیه و تحلیل داده ها بصورت توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون T تک نمونه انجام گرفت. یافته های مستخرج از تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون T بیانگر آن است که نتایج ارائه شده برای فرضیه اول و دوم و سوم مقدار آماره آزمون حاصل به ترتیب را $(17/91) = (45/9194)$ و $(228/366) =$ می باشد و لذا سه فرضیه تاثیر مبلمان و فضاهای شهری بر مولفه آرامش روان شهروندان، بهداشت روانی و خشنودی شهروندان اردبیل مورد تایید قرار گرفت و این نشان میدهد که فضای شهری بر روان تاثیر متقابل دارد. جمع بندی کلی پژوهش بیانگر تاثیر مبلمان شهری بر روح و روان شهروندان شهر اردبیل می باشد. لذا پیشنهاد می شود که مسئولین شهری در زمینه ایجاد مبلمان شهری متناسب با شرایط روحی شهروندان فراهم آورند.

۱. مقدمه

در دیدگاه های جدید، فضای شهری، در بردارنده برداشت جدیدی از فضای ادراک در حیطه های اندیشه های فلسفی، روان شناسی و جامعه شناسی می باشد (درویشی، ۱۴۰۱). افرادی نظیر مرلوپوتی، ادواردز، پیاز، کاستلز، آلتوسر، در این جنبش نقش مهمی ایفا کرده اند. «در این دوره گروهی مانند راب کریر، ادموند بیکن، کامیلوسیتته و راجر ترانسیک فضای شهری را حاصل هنر ارتباط می دانند» (کیایی، ۱۳۹۶) برنامه ریزی شهری کوشش اندیشمندانه و سیستماتیک برای به کارگیری منابع و امکانات یک جامعه به بهترین و با صرفه ترین صورت ممکن که راه را برای حفظ و نگاهداری زمینه ها و امکانات مطلوب و همچنین ایجاد محیطی مرفه، سالم، و دلپذیر برای شهروندان ساکن یک شهر است (بحرینی، ۱۳۷۵). محیط و مبلمان شهری میتواند به میزان زیادی از آسیب های روانی - اجتماعی آتی پیشگیری کند. عوامل زیادی بر بهداشت روانی افراد یک جامعه تأثیر دارد. یکی از موثرترین عوامل تأثیر گذار محیط و مبلمان شهری می باشد (Nohl, 2001). در دوره ی معاصر مشکلات شهرها فقط در ازدیاد جمعیت، ترافیک، گرانی، اقتصاد و نابه سامانی های زیست محیطی و ... خلاصه نمی شود؛ بلکه انواع ناهنجاری های رفتاری، مشکلات اجتماعی و فشارهای روحی و روانی ناشی از سیمای ناخوشایند بصری نیز خود دلایل کافی برای افزایش مسائل زندگی مدرن شهری و تنگ تر شدن عرصه بر جامعه ی امروزی است (درویشی، ۱۴۰۱). به یقین آرامشی که از نمای مناسب شهری در پی استفاده ی صحیح از مبلمان شهری حاصل می شود، بی تأثیر در زندگی شهروند امروزی نخواهد بود؛ به گونه ای که گاهی این احساس، خستگی را از انسان خسته از کار و تلاش و هیاهوی روزانه گرفته و با آرامشی پایدار، او را تا در منزل بدرقه می کند. Henry, J. (۲۰۰۰). مبلمان شهری سهم مهمی در به وجود آوردن آرامش و سلامت روحی و ذهنی افراد داشته باشد. گاهی شلوغی و اغتشاش عناصر چنان است که نه تنها آرامشی را به دنبال ندارد، بلکه باعث سردرگمی و آشفتگی شهروندان نیز می شود، به گونه ای که انسان خسته از کار روزانه هیچ رغبتی برای نشستن و استفاده کردن از فضای شهری و مبلمان آن ندارد (MacCay, et.al, 2017). شاید تا کنون کم تر به رابطه ی مبلمان شهری و آرامش روانی افراد توجه شده باشد، اما به یقین اولین تأثیرات خود را در ارتباط با چگونگی استفاده ی شهروندان از این عناصر خواهد داشت (آزادخانی و طهماسبی کیا، ۱۳۹۴). به هر جهت، وقتی در فضای شهری که برای استفاده ساکنان در نظر گرفته شده که دقایقی را بیاسایند، اما رعایت بسیاری از مسائل روانی شهری در آن لحاظ نشده است، احساس راحتی نداشته و آرامشی نیز به دنبال نخواهد آمد. بدین ترتیب، این نیز هنر طراحان و دست اندرکاران مسائل مبلمان شهری است که با چیدمان صحیح و استفاده ی به جا، ضمن به وجود آوردن محیط و منظر مناسب و عملکردی در خور استفاده ی ساکنان، به مسائل روحی، روانی و آرامش بخش محیط نیز توجه کافی داشته باشند (روشنیان و همکاران، ۱۴۰۰).

باید پذیرفت در صورتی که مدیریت شهری از روش های مختلف از جمله افکار سنجی، نیاز سنجی و نتواند نیازهای جدید شهروندان را شناسایی کند موجب ایجاد شکاف بین عملکرد خود و نیازهای جدید شهروندان خواهد شد. امروزه المان ها و نماهای شهری نقش رسانه ها را ایفا می کنند و باید مدیریت شهری از این مکان برای انتقال پیام های آموزشی حداکثر بهره برداری را داشته باشد (باطنی، ۱۳۷۷). شهر اردبیل با توجه به وجود باغات و فضای سبز فراوان در طول سالهای گذشته، امروزه به علت مهاجرت های بی رویه و همچنین گسترش رشد جمعیت، شاهد از بین رفتن آنهاست. و در سوی دیگر، این شهر در مسیر گسترش و رشد قرار گرفته است. لذا لزوم توجه به فضاهای شهری همراه با مبلمان زیبا و رعایت طراحی، مکان یابی و نصب المانهای شهری مناسب را الزامی نموده است. با توجه به اهمیت موضوع این پژوهش به دنبال بررسی نقش فضاهای شهری و مبلمان شهری بر جنبه روانشناختی ساکنین شهر می باشد. و به تناسب به دنبال بررسی و رسیدن به این اهداف و نتایج مطالب سه فرضیه مطرح می شود که عبارتند از: ۱) مبلمان و فضاهای شهری بر بهداشت روانی شهروندان اردبیل تأثیر دارد. ۲) مبلمان و فضاهای شهری بر خشنودی شهروندان شهروندان اردبیل تأثیر دارد. ۳) مبلمان و فضاهای شهری بر شادکامی و نشاط روان شهروندان اردبیل تأثیر دارد.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اهداف توسعه پایدار با گرایش مردم برای ارتقای سلامت عمومی آنان همخوانی دارد. توسعه پایدار شهری به معنای اجرای اصول توسعه پایدار در مقیاس شهری به منظور ارتقای کیفیت زندگی و خشنودی و شادکامی شهروندان است (Guneroglu, N., & Bekar, M. 2019). فضاهای شهری با کیفیت، بستر تعاملات اجتماعی و بروز مهارتها و تواناییهای فردی و در نهایت خشنودی شهروندان را فراهم کرده است. از سوی دیگر فضاهای باکیفیت پایین وضعیت اجتماعی ضعیف و تنزل کیفیت محیطی و نارضایتی شهروندان را به دنبال دارند (عطارد و همکاران، ۱۴۰۰).

فضای شهری مفهومی است دربرگیرنده ی محیط کالبدی، فعالیت ها، رویدادها و روابط میان آنهاست (سعدنیا، ۱۳۷۹: ۱۶). فضاهای عمومی شهر بایستی امکان ایجاد ارتباطات اجتماعی و فرهنگی را نیز فراهم آورند. کوین لینچ معتقد است که «فضا جوهر معماری و شهرسازی

است.» (Kopackova, 2019). آرامشی که از نمای مناسب شهری در پی استفاده ی صحیح از مبلمان شهری حاصل می شود، بی تأثیر در زندگی شهروند امروزی نخواهد بود؛ به گونه ای که گاهی این احساس، خستگی را از انسان خسته از کار و تلاش و هیاهوی روزانه گرفته و با آرامشی پایدار، او را تا در منزل بدرقه می کند (لینچ، ۱۳۷۴).

مبلمان شهری، عناصر و تجهیزاتی هستند که برای استفاده عمومی در فضاهای شهری طراحی شده و وجود آنها در فضاهای شهری به بخشی از خواسته های شهروندان پاسخ می دهند. بنابراین بی توجهی به این عناصر و نادیده گرفتن آنها از اندام و کالبد شهر موجب ناکارآمدی فضاهای شهری شده و بسیاری از معضلات و مشکلات شهری را دامن می زنند. در نهایت اینکه، شناخت عوامل مؤثر در نابسامانی و ایجاد معضلات و مشکلات و برنامه ریزی برای سالم سازی، روان سازی محیط و تامین آسایش بیشتر شهروندان الزامی است (غلامی و شکارسرای، ۱۴۰۰).

در زندگی شهری امروز، به ندرت می توان کسی را یافت که به طریقی با مبلمان شهری سرو کار نداشته باشد؛ سرپناه ایستگاه اتوبوس، باجه بلیت فروش، نیمکت پارک یا تابلوی راهنمایی و رانندگی فرقی نمی کند در هر حال با یک یا چند گروه از آنها ارتباط داریم. مبلمان شهری بخش زیادی از فعالیت در شهر را سامان می دهد و باعث بالا رفتن کیفیت استفاده شهروندان از خیابان، میدان، پارک و عرصه های دیگر شهری می شود. (مرتضایی، ۱۳۸۱) با توجه به اینکه هدف اصلی برنامه ریزی شهری تأمین سلامت، آسایش و رفاه در شهر می باشد توجه به مبلمان شهری در مکان یابی صحیح آنها، انتخاب مواد مناسب، نصب و طراحی صحیح فضاهای شهری راه رسیدن به این اهداف را در حیطه مربوطه خود هموار می سازد. مبلمان شهری سهم مهمی در به وجود آوردن آرامش و سلامت روحی و ذهنی افراد داشته باشد. گاهی شلوغی و اغتشاش عناصر چنان است که نه تنها آرامشی را به دنبال ندارد، بلکه باعث سردرگمی و آشفتگی شهروندان نیز می شود، به گونه ای که انسان خسته از کار روزانه هیچ رغبتی برای نشستن و استفاده کردن از فضای شهری و مبلمان آن ندارد (Wood, L, et.a, 2017). با گذشت هر چه بیشتر زمان، میل و رغبت روزافزون انسانها به زندگی شهری و رقابت چشم گیر آنها در تصاحب موقعیت های شغلی، تجاری، ... زندگی شهری، باعث شده که تقریباً تمام تلاش انسانها در زندگی روزمره تک بعدی شده و کمتر کسی اهمیتی به محیط پیرامون و محل زندگی خود دهد و همین امر به مرور باعث ایجاد ناهماهنگی ها و نازیبایی های محل زندگی گردیده و آثار مخرب روحی و روانی آن متوجه خود انسان می گردد (Holtttum, S. 2013).

شکل ۱. دو نمونه کیوسک و تأثیر بصری این دو مبلمان شهری

سلامت روانی به نحوه تفکر، احساس و عمل اشخاص بستگی دارد. به طور کلی افرادی که از سلامت روانی برخوردار هستند، نسبت به زندگی نگرش مثبت دارند. آماده برخورد با مشکلات زندگی هستند. در مورد خود و دیگران احساس خوبی دارند. در محیط کار و روابطشان مسئولیت پذیر می باشند. زیرا وقتی از سلامت روانی برخوردار باشیم انتظار بهترین چیزها را در زندگی داریم و آماده برخورد با هر حادثه ای هستیم (Zucker, Paul, 1959).

در عصر حاضر، سیما و نمایی از شهر مورد توجه است که با طرح های بدیع و مدرن، رنگ های گرم و تند و تابلوهای رنگارنگ نئون به همراه نورپردازی های شبانه، جذابیت خود را حفظ کرده و خودنمایی کند، بی توجه به این که این مبلمان شهری طراحی شده چه تأثیری در ذهن مخاطب شهری و شهروند ساکن شهر خواهد (سماواتی و رنجبر، ۱۳۹۷).

لذا با توجه به نظر ادیان الهی بویژه اسلام عزیز مبنی بر تاثیر هستی زیبا که خداوند برای انسان خلق نموده است و در نتیجه خداوند در قرآن کریم می فرمایند که تمام اثبات نعمت ها و شادی را برای شما انسانها خلق نمودیم تا سیر کنید و لذت ببرید، به شرطی که اسراف و طغیان نکنید، دلیلی بر تاثیر فضای شهر و مبلمان شهری زیبا و تفکر آمیز در محسط زیست بنام شهر دارد (کمالی و همکاران، ۱۴۰۰). اگر شهر و مبلمان شهری شاد باشند، سرانجام جامعه ای شاد خواهیم داشت. نباید فراموش کرد که مشکلات اجتماعی راه حل های اجتماعی دارند در راهکارهای در برخورد با چنین مشکلاتی می توانند بسیار کار ساز باشند و همیشه پیشگیری کار آمدتر از درمان است. لازمه ی شادی و شاد بودن را می توان در مبلمان شهری جستجو کرد. در محیط شاد ذهن انسان پویا، زبانش گویا و استعدادش شکوفا می شود. غم زدگی محکوم به شکست است و از این بابت بر دلسوزان جامعه واجب است روح شادی و نشاط را در رگ حیاط جامعه بیش از پیش تزریق کنند. ما باید بتوانیم با برگزاری جشن های ملی- دینی و دیرینه ی میهن خود اسباب شادی و شادمانی جامعه و مردم را فراهم کنیم تا از بروز هزاران مشکل جلوگیری کنیم و یا صرف هزینه های کم برای شادی از پرداخت هزینه های هنگفت آسیب های اجتماعی در امان باشیم.

درویشی، (۱۴۰۱) در کتابی تحت عنوان زیباسازی و مبلمان شهری در فصل هفتم به بحثی تحت عنوان مبلمان شهری و زیباسازی شهری پرداخت است. نتیجه گیری کلی بیانگر آن است که مبلمان شهری، نمایانگر هویت هر شهر می باشد و از لحاظ معماری مانند چیدمان مبلمان خانه است و درآسایش و روح و روان شهروندان نقش مؤثر دارد. فرض کنید، جای تلویزیون و یخچال را در خانه اشتباه انتخاب کنید، مسلماً احساس راحتی نخواهید کرد، مبلمان شهری هم همین ویژگی را دارد. در صورت عدم انتخاب صحیح استراحت گاه ها، پارک و... در شهر آرامش از شهروندان سلب خواهد شد. مبلمان شهری عکس زوم شده و بزرگتری از مبلمان خانگی است که کاملاً باید ترتیب و چیدمان فضای سبز، پارک ها، المان های شهر، استراحت گاه ها، نمازخانه ها، سرویس های بهداشتی و... را در آن رعایت کرد.

در سطح بین الملل، مک کی و همکاران، (۲۰۱۷)، پژوهشی با عنوان طراحی شهری و سلامت روان انجام داده است. در این پژوهش به بحث درباره فرصت های کلیدی برای طراحی شهری هوشمند برای کمک به ارتقاء سلامت روانی، جلوگیری از بیماری و حمایت از افرادی که دارای مشکلات روانی هستند، پرداخته اند. وود و همکاران (۲۰۱۷)، پژوهشی با عنوان فضاهای سبز عمومی و سلامت روان مثبت- ارتباط بین دسترسی، تعداد و نوع پارک ها و بهزیستی روانی انجام داده اند. یافته های حاصل از این پژوهش نشان داد که تعداد کل و مساحت کل فضاهای سبز عمومی به طور معناداری با بهزیستی ذهنی بیشتر در ارتباط بوده است. این مطالعه نشان می دهد تأمین کافی فضای سبز عمومی در محلات محلی و در فاصله پیاده روی برای سلامت روانی مثبت از اهمیت بالایی برخوردار است.

زنگی آبادی و تبریزی (۱۳۸۶)، پژوهشی تحت عنوان تحلیل فضای مبلمان شهری بخش مرکزی شهر اصفهان انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان میدهد که مبلمان شهری نقش مهمی در ثبات آرامش شهروندان دارد و لذا راهکارهایی در جهت نقاط ضعف این عناصر، ایجاد شرایط مناسب محیطی برای شهروندان، کمک به حفظ آسایش و رفاه آنها، ارتقای کیفیت فضاهای شهر و دستیابی به شرایط مناسب و بهینه در زمینه مبلمان شهری ارائه می دهند.

عطارد و همکاران (۱۴۰۰)، در مقاله ای تحت عنوان درک زیبایی شناسی بصری احجام و توده های ساختمانی از دیدگاه ساکنان منطقه ۲ شهر تهران به اهمیت طراحی فضای شهر و نقش آن در روح و روان شهروندان پرداخت است. نتایج پژوهش بیانگر این است که هر ساختمانی از شهر که دارای رویکرد زیباشناختی بوده، باعث دریافت حس شادی و زیبایی در شهروندان مکان شهری می شود.

صابری فر (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین میزان بهره مندی از فضاهای رفاهی شهری و سلامت روان شهروندان به مطالعه رابطه بین وضعیت مبلمان شهری، میزان بهره مندی از فضاهای شهری و سلامت روان پرداخت. نتایج حاکی از آن است که بین وضعیت مبلمان شهری و میزان بهره مندی از سلامت روان رابطه معنادار مستقیمی وجود دارد.

سماواتی و رنجبر (۱۳۹۷)، پژوهشی با عنوان بازشناسی عوامل موثر بر شادی در فضاهای عمومی انجام دادند در این پژوهش ابتدا بر اساس یک مدل مفهومی جهانی به تعیین عوامل موثر بر شادی از سطح کلان تا خرد می پردازد. همچنین بر اساس روش مورد پژوهی محدوده پیاده راه های مرکز تهران را مورد بررسی قرار می دهند. یافته ها نشانگر این است که میانگین شادی بر مبنای روش وینهون در بین شهروندان تهرانی ۵،۹۰ از ۱۰ است.

پوراحمد و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان تأثیر چشم اندازهای شهری بر سلامت روان شهروندان (مطالعه موردی: مناطق ۲ و ۹ شهر تهران) به این نتیجه رسیده اند که امتیاز سلامت روان منطقه ۲ بالاتر از سطح متوسط و نمره سلامت روانی در منطقه ۹ کمی پایین تر از سطح متوسط نمره این پرسشنامه قرار دارد.

الساماهای و عبدالفتاح (۲۰۱۸)، پژوهشی با عنوان طراحی فضاهای عمومی روانشناختی بدون فشار روانی، با هدف ارزیابی فضاهای عمومی شهری، به ویژه از فعالیت های کاربران در رابطه با عوامل استرس، از طریق فضاهای عمومی در شهر طرابلس، لبنان انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد که طراحی فضاهای عمومی روانی بدون استرس از اهمیت زیادی برخوردار است.

با مرور تحقیقات انجام شده، می‌توان به این نتیجه رسید که تحقیقات انجام شده بیشتر به عوامل کالبدی محدود پرداخته‌اند و کمتر تحقیقاتی به صورت همزمان عوامل کالبدی و محیطی را هم زمان بررسی کرده است، از این‌رو، یکی از نقاط برجسته این پژوهش پرداختن همزمان به عوامل کالبدی و محیطی بر روی سلامت روان شهروندان است.

۳. مواد و روش‌ها

۳-۱. روش پژوهش

پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش ماهیت توصیفی-پیمایشی و روش جمع‌آوری داده‌ها از روش کتابخانه‌ای و میدانی و مشاهده‌ای می‌باشد. جامعه آماری شهر اردبیل می‌باشد که به علت گستردگی جامعه، نمونه‌گیری به روش روش تصادفی انجام گرفت. حجم نمونه با استفاده از روش جدول مورگان برابر با ۲۸۷ نفر تعیین شد و بنابراین پرسشنامه بین این گروه توزیع گردید. بررسی روایی پرسشنامه از روش روایی محتوایی و پایایی سوالات پرسشنامه با استفاده از تکنیک ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردیده است که میزان ضریب آلفای کرونباخ به دست آمده برای پرسشنامه مذکور ۸۵٪ بوده که می‌توان نتیجه گرفت که سوالات دارای پایایی لازم هستند (جدول ۱). ابزار اصلی مورد استفاده در این تحقیق، پرسشنامه است، برای اندازه‌گیری متغیرها در این پژوهش از مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است. برای تبدیل پاسخ‌های کیفی به پاسخ‌های کمی به ترتیب از ۵ تا ۱ برای هر کدام از گزینه‌ها عددی اختصاص داده شد. ضریب مقداری اهمیت مذکور در ضرایب مقدار فراوانی ضرب شده و نتایج حاصله جهت اقدامات آماری مورد استفاده قرار گرفته است. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها بصورت توصیفی و استنباطی انجام شده که در روش توصیفی، اطلاعات و داده‌های خام با استفاده از روشهای معین طبقه‌بندی شده و بصورت درصد، فراوانی و جداول و نمودارهای آماری ابتدا از تک تک آزمودنی‌ها حاصل شده است. در قسمت استنباطی از نرم افزار SPSS و آزمون T تک نمونه استفاده شد.

جدول ۱. پایایی متغیرهای تحقیق و کل سوالات پرسشنامه

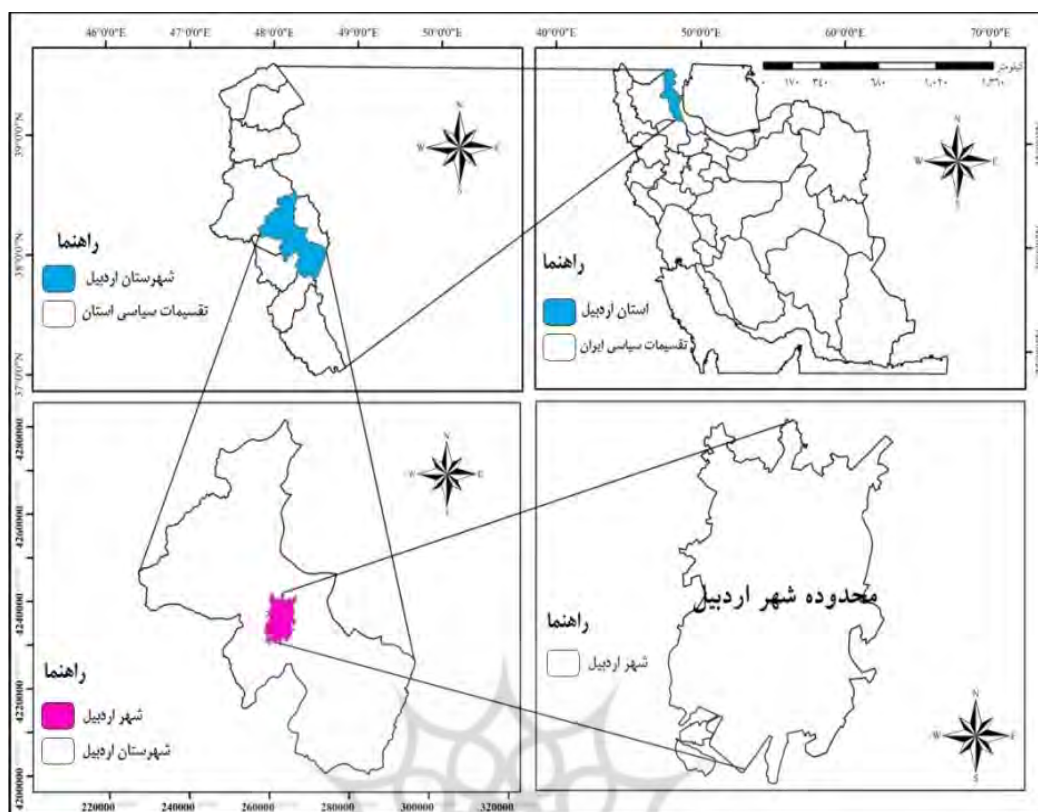
متغیر	آلفای کرونباخ
بهداشت روان	۸۶۹٪
شادکامی	۸۹۸٪
رضایت	۸۳۹٪
کل سوالات پرسشنامه	۸۵٪

شکل ۲. مدل مفهومی: چهارچوب نظری پژوهش

۳-۲. محدوده مورد مطالعه

شهر اردبیل در شمال غربی ایران قرار گرفته و مرکز استان اردبیل است این شهر در عرض جغرافیایی ۳۸ درجه و ۲۴ دقیقه و طول جغرافیایی ۴۸ درجه و ۲۹ دقیقه قرار دارد. شهر اردبیل در ارتفاع ۱۵۰۰ متری از سطح دریال واقع بوده و در فلات اردبیل بین کوه‌های باغرو و سبلان واقع شده است. اردبیل دارای زمستان‌های سرد و تابستان‌های ملایم است. جمعیت شهر اردبیل در سال ۱۳۹۵ حدود ۵۲۹۳۷۴ هزار نفر می‌باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).

شکل ۳. نقشه موقعیت جغرافیایی شهر اردبیل مأخذ: رساله دکتری (۱۳۹۲)

۴. یافته ها

یافته‌های توصیفی

بر اساس یافته های حاصل از پرسشنامه در جامعه آماری شهر اردبیل، آمار توصیفی جنسیت مردان با فراوانی ۱۶۴ نفر و زنان ۱۲۳ نفر از نمونه را به خود اختصاص داده است

همچنین با توجه به اطلاعات مندرج در جدول ۲ از جنبه شاخص سنی، گروه سنی بالاتر از ۴۰ سال با ۱۲۱ نفر فراوانی و ۴۵ درصد از نمونه، بیشترین فراوانی و گروه سنی کمتر از ۳۰ سال با ۷۲ نفر فراوانی و ۳۰ درصد از نمونه، کمترین فراوانی را را بخود اختصاص داده است. از لحاظ سطح تحصیلات پاسخگویان، مقطع تحصیلی کارشناسی، ۱۳۵ نفر و با ۴۷ درصد، بیشترین فراوانی و سطح تحصیلات کارشناسی ارشد و دکتری با فراوانی ۹۰ نفر و ۳۱ درصد کمترین فراوانی را دارا هستند. از بعد ویژگی های شغلی پاسخگویان، گروه شغلی کارمندان، ۹۱ نفر و با ۳۰ درصد بیشترین فراوانی و گروه تولیدی ۱۷ نفر و ۶ درصد کمترین فراوانی را دارند.

جدول ۲. آمار توصیفی گروه سنی

متغیرها	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
گروه سنی			
۴۰-۳۰	۹۴	۳۳	۶۳
بالاتر از ۴۰	۱۲۱	۴۵	۱۰۰
کل	۲۸۷	۱۰۰	
سطح تحصیلات			
دیپلم و پایینتر	۶۲	۲۲	۲۲
کارشناسی	۱۳۵	۴۷	۶۹
ارشد و دکتری	۹۰	۳۱	۱۰۰
کل	۲۸۷	۱۰۰	
شغل			

آزاد	۷۹	۳۷	۳۷
کارمند	۹۱	۳۰	۵۷
تولیدی	۱۷	۶	۶۳
صنعتی	۵۴	۱۹	۸۲
متفرقه	۴۶	۱۶	۱۰۰
کل	۲۸۷	۱۰۰	

آمار توصیفی متغیرهای تحقیق از جمله بهداشت روان، شادکامی و رضایت از لحاظ پارامترهای آماری مربوط به میانگین و انحراف استاندارد در جدول ۳ ارائه شده است. نتایج بیانگر این است که میانگین همه متغیرها، از حد وسط بیشتر است.

جدول ۳. آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیرها	واریانس	میانگین	انحراف استاندارد
بهداشت روان	۰/۶۷۵	۳/۴۱۸	۰/۸۲۲
شادکامی	۰/۶۹۱	۴/۵۹۴	۰/۸۰۶
رضایت	۰/۵۶۱	۳/۸۵۱	۰/۷۴۹

یافته های استنباطی

برای بررسی وضعیت نرمال بودن متغیرهای پژوهش از آزمون کولموگروف اسمیرنوف بهره گرفت شده است. دلیل استفاده از این آزمون، بررسی تفاوت توزیع پراکندگی نمرات آزمودنی ها با توزیع نرمال است که به این وسیله، پارامتریک یا ناپارامتریک بودن آزمون ها مشخص می شود. بر اساس نتایج حاصله در جدول ۴، مقادیر Z بدست آمده برای آزمون کولموگروف اسمیرنوف بیشتر از ۰/۰۵ می باشد که به دلیل بیشتر بودن سطح معنی داری از ۰/۰۵ نتیجه می گیریم که توزیع آزمودنی ها با توزیع طبیعی تفاوت معنی دار ندارد. از این رو، می توان از آزمون های پارامتریک در تبیین متغیرهای مورد نظر؛ استفاده کرد.

جدول ۴. آزمون کولموگروف اسمیرنوف بررسی نرمال بودن توزیع متغیرهای

متغیرها	آماره کولموگروف اسمیرنوف	سطح معنی داری
بهداشت روان	۱/۰۷۸	۰۰۰۸۸
شادکامی	۱/۲۹۱	۰۰۰۷۱
رضایت	۱/۰۷۸	۰۰۰۸۸

برای آزمون فرضیه ها، از آزمون t یک دامنه برای مقایسه میانگین نمونه با یک مقدار ثابت استفاده شده است. نتیجه این آزمون پس از انجام محاسبات جهت بررسی معنی دار بودن اختلاف میانگین نمرات تأثیر مبلمان و فضاهای شهری بر سه مولفه بهداشت روان، شادکامی و رضایت شهروندان اردبیل در جدول ۵ ارائه شده است. نتایج ارائه شده در این جدول مقدار آماره آزمون حاصل را با عدد جدول t یک دامنه مقایسه می شود و بر اساس آن نسبت به رد یا قبول فرض صفر آماری تصمیم گیری می شود. البته با توجه به این که نرم افزارهای آماری مقدار احتمال معنی داری (P-value) را گزارش می نمایند، آسان تر است که این شاخص ها را جهت ارزیابی متغیر فوق مورد استفاده قرار داد. بنابراین سطح معنی داری برابر با ۰۰۰۰ می باشد که با ضریب اطمینان ۹۵٪ می توان در تصمیم گیری نسبت به رد و یا اثبات فرضیه اظهار نظر کرد.

جدول ۵. نتایج آزمون t تک نمونه ای متغیرهای پژوهش در مقایسه میانگین با یک مقدار ثابت

متغیر پژوهش	میانگین	انحراف معیار	آماره آزمون	P-Value
بهداشت روان	۳/۹۸۳	۰/۸۲۱	۱۷/۹۱	۰/۰۰۰
شادکامی	۴/۲۳۶	۰/۵۹۸	۵/۹۱۹	۰/۰۰۰
رضایت شهروندان	۳/۸۵۱	۰/۴۴۹	۲۸/۳۶۶	۰/۰۰۰

نتایج ارائه شده در جدول ۵، برای فرضیه اول و دوم و سوم مقدار آماره آزمون حاصل به ترتیب را ($t=17/91$) ($t=5/919$) و ($t=28/366$) (=) با عدد جدول t یک دامنه مقایسه شد. طبق داده های جدول سه فرضیه تأثیر مبلمان و فضاهای شهری بر مولفه آرامش روان شهروندان، بهداشت روانی و خشنودی شهروندان اردبیل های مورد تأیید قرار گرفت.

فرضیه اول پژوهش تحت عنوان تأثیر مبلمان و فضاهای شهری بر بهداشت روانی شهروندان اردبیل با نظرخواهی قاطع شهروندان بر اساس آزمون آماری به به تأیید رسید و این بیانگر این است که اگرچه روزی ارائه خدمات شهری، جمع آوری مناسب زباله، آسفالت خیابانها و فعالیت

هایی فیزیکی موجب سنجش تکریم شهروندان در شهرها محسوب می‌شد، اما باید اذعان داشت با تعریف صحیح مدیریت شهری با توجه به ادبیات جدید مدیریتی معیارهای سنجش کرامت شهروندان به غیر از موارد ذکر شده به سمت تأمین نیازهای روحی و روانی شهروندان که ساعات قابل توجهی از روز را در فضاهای شهری می‌گذرانند، گسترش یافته است. از آنجا که شهر اردبیل به عنوان یک شهر میان‌انداز در حال گسترش است، لذا شهروندان نیاز به فضاهای شهری با مبلمان زیبا دارند تا بخشی از اوقات را که در بیرون از منزل به سر می‌برند، بخشی از آرایش‌های زندگی درون خانه را در این محیط برطرف نموده و به عبارتی عامیانه بهداشت روح و روان خود را برای روزهای و یا هفته‌های بعد ریکاوری نمایند، به عبارتی می‌توان گفت مبلمان و فضای شهری مناسب می‌تواند، همچون صافی برای تقویت بهداشت روان شهروندان شهر اردبیل عمل نماید، تا از آلوده شدن هر چه بیشتر روح و روان آنها در برابر مشکلات زندگی و کار محافظت به عمل آورد. لذا توجه به نماها و فضاهای شهری این روزها به یکی از بدیهی‌ترین اصول نظام برنامه‌ریزی در ساختار مدیریت شهری تبدیل شده است و جایگاه ویژه سیمای شهری در کالبد فیزیکی شهرها از اهمیت خاصی در رعایت بهداشت روان شهروندان برخوردار است. ارائه خدمات شهری مطلوب به همراه زیبایی و آراستگی شهرها در برخورداری از آلمان‌ها و مبلمان شهری مناسب در شرایطی که بسیاری از شهرها دارای معماری شطرنجی هستند تأثیر زیادی در آرامش و ایجاد احساس تعلق و علاقه‌مندی به محیط‌های شهری ایفا می‌کند.

فرضیه دوم تحت عنوان تأثیر مبلمان و فضاهای شهری بر شادکامی شهروندان اردبیل، با توجه به داده‌های آماری متغیرها، مورد تأیید قرار گرفت. قریب به اتفاق بر این نکته تأکید کردند که مبلمان و فضاهای شهری با جنبه زیباشناختی و هویتی حس شادکامی و سرزندگی را به ما القا می‌کند و به نوعی باعث احساس شاد بودن و تنوع بصری و لذت بردن را به ما تزریق می‌نماید و این شاد بودن و خشنود بودن از فضای شهر در زندگی درون خانواده و محل کار نیز اثرات مثبتی بر جای می‌گذارد. برخی از شهروندان بر این نکته تأکید کردند که مثلاً وقتی در فضای شهری با یک مبلمان زیبا، تامل برانگیز و چشم‌نواز روبرو می‌شویم، به صورت غیر ارادی بر شادی درون ما افزوده و در نتیجه وقتی وارد محیط‌های زندگی و کار می‌شویم، علاوه بر اینکه حس خشنودی را داریم، سعی می‌کنیم این را به خانواده و همکارانمان هم نیز منتقل کنیم.

در نهایت جهت تحلیل و ارزیابی فرضیه مبنی بر تأثیر مبلمان و فضاهای شهری بر رضایت شهروندان اردبیل، می‌توان گفت، هر چقدر در شهر فضاهای و مبلمان شهر از نظر طراحی و برآوردن نیازهای رفاهی و روانی شهروندان موثر بیافتد، مسما باعث رضایتمندی شهروندان از فضای شهری خواهد بود و برعکس. لذا در شهر اردبیل نیز شهروندان شهر به تأثیر فضا و مبلمان شهری تأکید داشتند و داده‌های آماری پرسشنامه نیز گواهی این ادعا است. علاوه بر این طبق بررسی میدانی نیز شهروندان بر این نکته تأکید داشتند، که زمانی ما از مسئولین شهری رضایت خواهیم داشت که، در طراحی فضاها، مبلمان و المانهای شهری از لحاظ جنس مصالح و همچنین زیباسازی و امکانات آسایشی توجه ویژه داشته باشند و لذا هر شهرداری که به این نکات در این شهر توجه داشته است، ما از ایشان رضایت داشتیم و برعکس هر مسئول شهری و یا شهردار توجه به این امر مهم در شهر اردبیل نداشته مورد نفرت و تنفر مردم شهر قرار گرفته و به لذا مشاکت مناسبی هم با این نوع شهردار و مسئولین شهری نداشتند. لذا در پایان می‌توان گفت که تأثیر فضاهای شهر نقش انکارناپذیری بر کیفیت زیست شهروندان بویژه از بعد روانشناسی داشته و دارد.

۵. نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادات

بی‌شک، محیط یکی از تأثیرگذارترین عوامل بر شخصیت و زندگی هر فردی است. محیط زندگی شهروندان باید زمینه را برای کارآفرینی و اشتغال و خلاقیت و نوآوری، ارتباطات اجتماعی، سلامت جسم و سلامت روان و پیشرفت و تعالی و در مجموع ایجاد یک زندگی کیفی فراهم آورد. سبک معماری، معابر و پیاده‌روها، سیمای ظاهری شهر، توجه به هویت تاریخی شهروندان در کنار معماری مدرن، ترافیک شهری، وسایل حمل و نقل عمومی شامل تاکسی و اتوبوس و مترو و ایجاد فضاهای سبز و اماکن تفریحی، فرهنگی و مذهبی و توزیع بهینه و عادلانه آن در سطح شهر و امکانات عمومی و خدمات منضبط شهری و موارد شبیه به آن، همه و همه در ایجاد سیمایی مناسب و محیطی دوست‌داشتنی در شهر موثرند. تلاش برای برقراری ارتباط موثر شهروندان با محیط شهری که سرشار از امیدآفرینی و شادی باشد نوید بهبود کیفیت زندگی شهروندانی را دارد که در آن زندگی می‌کنند. شهری که برای شهروندان سرشار از آرامش، هویت و امید به زندگی باشد شهروندانی خواهد داشت که فردایی بهتر را برای یکدیگر به ارمغان خواهند آورد.

۱) با توجه به نتیجه حاصل از فرضیه اصلی پژوهش مبلمان و فضاهای شهری بر آرامش روان شهروندان اردبیل موثر است. بازیابی سلامت عمومی از طریق طراحی محیط و منظر شهری طراحی شهر و نواحی مسکونی زمانی می‌تواند زمینه‌ساز سلامت جسمی و روانی شهروندان باشد که بر اساس دیدگاهی ائتلافی و کل‌گرا مرکب از متخصصین سلامت و بهداشت محیطی از یک سو و برنامه‌ریزان شهری و طراحان از سوی دیگر به انجام رسد. بر این اساس متخصصین بهداشت و سلامت عمومی جامعه می‌توانند با شناسایی تأثیر محیط کالبدی بر سلامت

جسمی و روانی در گروه های مختلف اجتماعی پرداخته و نتایج تحقیقات خود را در اختیار طراحان و برنامه ریزان شهری قرار دهند. برنامه ریزان و طراحان شهری نیز لازم است در فرایند تصمیم سازی پیرامون شکل محیط های شهری کارگاههای مشترکی را با متخصصان سلامت عمومی از یکسو و متخصصان حمل و نقل شهری از سوی دیگر به انجام رسانند تا فضاهای شهری پدید آمده زمینه ساز ارتقای سلامت جسمی و روانی شهروندان باشند.

۲) با توجه به نتیجه حاصل از فرضیه اول پژوهش مبلمان و فضاهای شهری بر بهداشت روانی شهروندان اردبیل تاثیر دارد پیشنهاد میگردد مبلمان شهری مورد مطالعه و مهندسی مجدد قرار گیرد و مطابق خواست شهروندان اردبیلی تغییر یابد.

۳- با توجه به نتیجه حاصل از فرضیه دوم و سوم، پیشنهاد؛ مبلمان شهری با مطابق با روانشناسی شادکامی طراحی شده و برای افزودن بر نشاط شهری در کنار مهندسی مجدد مبلمان شهر به فضای طبیعی هم توجه شود. در این زمینه از نظرات و پیشنهادات شهروندان استفاده گردد.

۶. منابع

- آزادخانی پاکزاد؛ طهماسبی کیا زهرا، (۱۳۹۴). بررسی نقش و عملکرد مبلمان شهری در ارتقاء کیفیت محیط شهری و رضایتمندی شهروندان (مطالعه موردی: منطقه ۴ شهرداری کرمانشاه)، مجله برنامه ریزی شهری، ۷، ۲۷، ۹۳-۱۱۰.
- باطنی، محمدرضا و دیگران، (۱۳۷۶)، واژه نامه روانشناسی"، تهران، فرهنگ معاصر.
- بحرینی، سید حسین (۱۳۷۵)؛ تحلیل فضاهای شهری، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.
- پوراحمداحمد، فرهادی ابراهیم، قربانی رامین، درودی نیا عباس، (۱۳۹۷)، تأثیر چشم اندازهای شهری بر سلامت روان شهروندان (مطالعه موردی: مناطق ۹ و ۲ شهر تهران) نشریه شهر پایدار، ۱، ۳، ۱۷ - ۳۳.
- درویشی یوسف، (۱۴۰۱)، مبلمان شهری و زیباسازی شهری، انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران.
- روشنیان، فاطمه، آناهیتا عباداله نیا، آتوسا عباداله نیا، (۱۴۰۰)، مبلمان هوشمند، راهکاری برای تقویت تعامل شهروندان در راستای پایداری و تابآوری شهر کنگره بین المللی مهندسی عمران.
- زنگی آبادی، علی و تبریزی، نازنین، (۱۳۸۳)، طراحی و برنامه ریزی مبلمان شهری، انتشارات تنوس مشهد.
- سعید نیا، احمد (۱۳۸۳)، طراحی فضاها و مبلمان شهری، انتشارات سازمان شهرداری کشور، تهران.
- سماواتی سحر، رنجبر احسان، (۱۳۹۷)، بازشناسی عوامل مؤثر بر شادی در فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: محدوده پیاده راه مرکز تاریخی تهران) نشریه مطالعات شهری، ۸، ۲۹، ۳.
- صابری فر، رستم، (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین میزان بهره مندی از فضاهای رفاهی شهری و سلامت روان شهروندان، مجله پژوهش سلامت، ۳، ۲.
- عطارد فرانک؛ حبیبی سید محسن؛ ذبیحی حسین، (۱۴۰۰)، درک زیبایی شناسی بصری احجام و توده های ساختمانی از دیدگاه ساکنان منطقه ۲ شهر تهران، نشریه علمی اندیشه معماری، ۵، ۱۰ - شماره پیاپی ۱۰.
- غلامی شکارسرای محمد رضا، (۱۴۰۰)، بررسی عوامل مؤثر بر نظم گریزی در حوزه مبلمان شهری (مورد مطالعه: شهر رشت)، پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، ۱۴، ۵۴، ۱۳۶-۱۰۹.
- کالن، گوردن، (۱۳۷۷)، گزیده منظر شهری، ترجمه منوچهر طبیبیان، موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران.
- کیایی، مریم. (۱۳۹۶). سنجش تأثیر مبلمان شهری در هویت بخشی و سرزندگی بافت های تاریخی شهری. میراث و گردشگری، ۲(۷)، ۱۳۳-۱۵۱.
- کمالی راحله، صحرایی نژاد نسیم، رباطی مریم، (۱۴۰۰)، طراحی محیط پارک های شهری با رویکرد CPTED با هدف ارتقای احساس امنیت در محله اسلام آباد، منطقه ۲ شهر تهران پایدار، توسعه و محیط زیست، ۲، ۱، ۵، ۶۰-۴۳.
- لینچ، کوین، (۱۳۵۵)، سیمای شهر، ترجمه دکتر منوچهر مزینی، انتشارات دانشگاه تهران.
- مرتضایی، سید رضا، (۱۳۸۱)، رهیافت هایی در طراحی مبلمان شهری، انتشارات سازمان شهرداری.
- Guneroglu, N., & Bekar, M. (2019). A Methodology of Transformation from Concept to form in Landscape Design. Journal of History Culture and Art Research, 8(1), 243. <https://doi.org/10.7596/taksad.v8i1.1625>
- Henry, J. (2000). The Mexican muralist movement and an exploration of public art. El or an unnecessary indulgence? Mental Health and Social Inclusion, 17(2), 64-69
- Holttum, S. (2013). Research watch: art therapy: a dose of treatment, an aid to social inclusion or an unnecessary indulgence? Mental Health and Social Inclusion, 17(2), 64-69. <https://doi.org/10.1108/20428301311330108>

21. Kopackova, H. (2018). Reflexion of citizens' needs in city strategies: The case study of selected cities of Visegrad group countries. *Cities*, 84, 159–171. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2018.08.004>
22. McCay, L., Bremer, I., Endale, T., Jannati, M., & Yi, J. (2017). Urban design and mental health. In *Mental health and illness worldwide* (pp. 421–444). https://doi.org/10.1007/978-981-10-2327-9_12
23. Nohl, W. (2001). Sustainable landscape use and aesthetic perception—preliminary reflections on future landscape aesthetics. *Landscape and Urban Planning*, 54(1-4): 223
24. Wood, L., Hooper, P., Foster, S., & Bull, F. (2017). Public green spaces and positive mental health – investigating the relationship between access, quantity and types of parks and mental wellbeing. *Health & Place*, 48, 63–71. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2017.09.002>
25. De Zurko, E. R., & Zucker, P. (1960). Town and Square: from the Agora to the Village Green. *Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 19(1), 103. <https://doi.org/10.2307/427422>

